

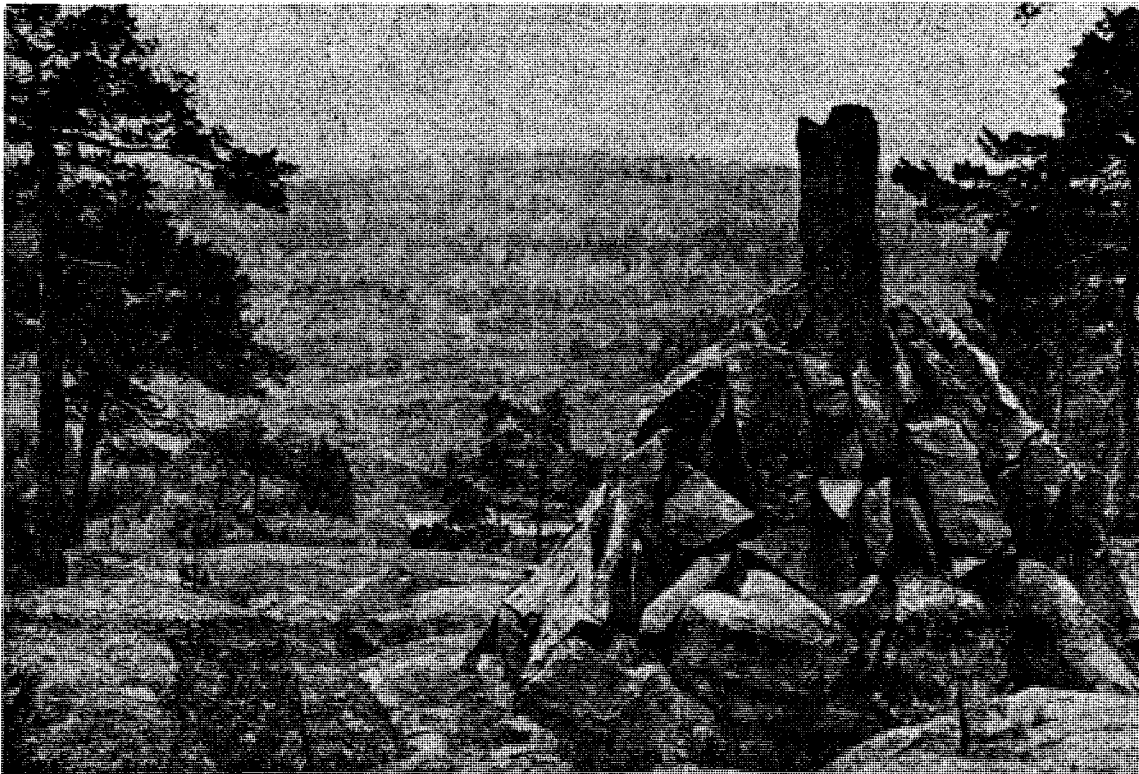
INGEN NÅR FREM TIL
FULL STORHET
UTEN FØRST Å HA
FORARGET MENGDEN.

Nr. 8 - 1983 - 32. årgang
Løssalg kr. 5,-

«TELEMARK ARBEIDERBLAD» MED STORT OPPSLAG OM VARDEN I TELEMARK:

Minnevarde over falne frontkjempere i Bamble

— ET DRØYT GEVÆRSKUDD FRA MINNE-BAUTAEN OVER SKAUGUTTA I GONGE-LEIREN

«Telemark Arbeiderblad» har lenge hatt kjennskap til vår varde over falne frontkjempere og front søstre.

Avisen gjorde ikke noen sensasjon ut av det, men holdt tilbake nyheten, inntil ansvarlige journalister hadde fått en prat med Roy Rosland, som eier tomten der minnet er reist. Tidligere aktive motstandsfolk, som FOLK OG LAND har snakket med, sier at de har respekt for tiltaket og de vil respektere steinene. Vi gjengir her intervjuet som «Telemark Arbeiderblad» hadde med Roy Rosland.

På eiendommen Rosland i Østlandet for å minnes sine kamerater. Dette har pågått de siste 10-15 årene og vil fortsette også i årene framover så lenge de tidligere frontkjemperne er ved god helse og i stand til å komme, fra minne-bautaen over skaugutta i Gonge-leiren, ser han på heller ikke noe galt i. — Som disse kjempet for en

sak de trodde på, gjorde også vi frontkjempere det. Og på samme måte en har valgt å minnes disse, må vi få lov til å minnes våre falne kamerater. Dessuten ble vår minne-bauta bygd opp lenge før det i det hele tatt var på tale å reise noen bauta for skauguttene, fastslår Rosland som kan fortelle at minnevarden er bygd opp gjennom år ved hjelp av stein hentet fra området i nærheten av Østre Engvann hvor varden er plassert. Enkeltnavn på noen av de falne frontkjemperne er i tillegg hogd inn i fjellet ved siden av varden.

— Dere gjenlevende skjemmes ikke over å ha deltatt på tyskernes side når dere på denne måten har gått inn for å minnes de falne med bauta og fast treff hvert år?

— Nei, tvert imot. Vi lovte våre kamerater at vi skulle ta dem med hjem, og den beste måte vi kunne holde denne lovnaden på og ære dem var nettopp ved å reise en slik minnevarde og å komme sammen for å ære dem som vi nå gjør.

— Hva vår frontkjemperinnsats angår kan jeg heller ikke se at vi har noen grunn til å skjemmes. Tvert imot. Min og de flestes innsats var basert kun på den idealistiske målsetting at kommunismen er en vederstyggelighet som må bekjempes for enhver pris på alle fronter.

— Men å gå med tyskerne for å oppnå dette, var vel å gå for langt?

— Ikke som jeg ser det. Sjøl var jeg frivillig med i den finskeleim av NS.

vinterkrigen for å bekjempe hordene fra øst, og som en naturlig konsekvens av dette meldte jeg meg som frontkjemper da jeg kom hjem og fant forholdene som de var. Sjøl var jeg ute fra 1941 og krigen ut i Kaukasusområdet og opplevde mange harde tørninger.

— Og måtte stå til ansvar når du kom hjem?

— Ja, jeg sonet mine fire år som vel var gjennomsnittet av hva en fikk i rettsoppgjøret, verken mer eller mindre.

— Føler du deg urettferdig behandlet?

— Nei, jeg bærer på ingen måte nag, men synes nok at det som skjemet oppgjøret mest var den faste berammede straffeutmåling, uansett hvilke motiver en hadde. Ellers må jeg si at jeg sjøl skjemmes over at de som gjorde minst for landet under krigen og skodde seg mest var de som skrek høyest om skyting og annet i forbindelse med oppgjøret.

— Vil du se det som naturlig at en offentliggjørelse av det dere driver på med, og det syn du har, vil kunne føre til kraftige reaksjoner blant folk flest?

— Det kan jeg ikke se noen grunn til. Vi kommer sammen for å hedre våre falne kamerater på stille og fredelig vis, har med koner, niste og kaffe og hygger oss. Ingen skulle vel ha grunn til å reagere negativt på det, mener Roy Rosland som under vår samtale understreker at han aldri på noe tidspunkt var med-

«MOGENS, VICTOR, n. journalist, f. i Bergen, overtok 1914 redaksjonen av «Ukens revy», og den litterære ledelse av Helge Erichsen & Co's Forlag. 1921—23 utgiver av og redaktør for «Utenrikspolitikken». Redaktør for «Vor Verden 1929-32», for «Norges Næringsveier» 1932. Kåserte om utenrikspolitikk i kringkastingen 1927-36. Ved Stortingsvalget 1936 Fedrelandslagets kandidat i Akershus. Etter invasjonen 1940 unnsa han i sitt tidsskrift Quisling. Senere var han på tale som medlem av det såkalte riksråd. Etter frigjørningen tiltalt for landssvik, men 1949 frikjent.»

Også Victor Mogens måtte rømme fra det norske «demokrati»

Dette er dataene om Victor ler meget. Det er datert Cala Ratjada, Mallorca, Spania, den 9. april 1954.

Kjære ...!

Jeg fikk brevet først idag og her, etter å ha flakket rundt omkring til mange land — bl.a. bodde vi (min kone og jeg) ti måneder i Israel — for til slutt å slå oss ned her på denne idylliske og fredelige øy — kanskje

Mange har spurt oss hvordan det gikk denne landsmann, etter frikjennelsen i Lagmannsrett.

Et brev fra ham, til en av redaksjonens medlemmer, fortel-

for godt. Jeg har ikke noe å gjøre i Norge. Etter rettsforfølgningen som tok fire år og var ødeleggende både økonomisk, legemlig og mentalt, oppdaget jeg at jeg, tross blank frifinnelse av en rett som var sammensatt av bare politiske motstandere, skulle boikottes. Mitt land som var mitt levebrød, var ødelagt, og gamle venner som Smitt Ingebretsen i Aftenposten og Kildal (i 7 år

sekretær i Fedrelandslaget) våget ikke å trykke noe av meg — for ikke å snakke om slike ufysiske organer som «Dagbladet» og «Verdens Gang». Når en mann som hele sitt liv har levd av å skrive, ikke får trykt noe, når han dessuten er for gammel til å starte på nytt eller søke stillinger (som han ikke ville få), men ikke gammel nok til alderdomspensjon — hva skal han så leve av? Jeg skrev en bok, «Politikk og fornuft» kalte jeg den, mitt politiske testamente, om de vil. Jeg fikk ingen forlegger og utga den på «eget forlag». Den ble tidd ihjel av pressen og kos-

(Forts. side 4)

«Jeg er ingen landssviker»

Jeg har nettopp lest Trygve Engens bok: «Jeg er ingen landssviker». — For en gnistrende god bok. En bok som må spres over alt.

Det er riktignok noen år siden den kom ut, men like aktuell i dag. Jeg vet at boken ble fortiet i norsk presse, men takket være INO har heten mot gamle NS-folk stort sett forstummet nå.

Bør ikke vår boktjeneste trykke den opp igjen?

En av de få aviser som anmeldte den var «Stavanger Aftenblad» (den 25. september 1953).

Her skriver anmelderen, Thomas Chr. Wyller, bl. a.:

«— Han (forfatteren) er komplett uforstående overfor den dom samfunnet har felt over ham. Og en må innrømme at mye ville være vunnet om begrepet landssvik ikke var skapt. *NS svek demokratiet* — som partiet forøvrig aldri har elsket. *Det svek landets lovlige styre og folkets flertall*. Men de beste blant dem mente å gjøre landet en tjeneste...»

«Han følger — og vi lar hans ord stå til troende — sin samvittighet, ikke sin regjering. Det er, la det være sagt, et standpunkt noen hver av oss kan tvinges til å innta en gang. *Staten har ikke alltid krav på sine borgers ubetingede lojalitet*, for andre krav kan av individet føles mer forpliktende.

Dette er ingen juridisk tankegang. Og den hindrer ikke at dommen over NS var rettslig i full orden. Men det er på dette planet at rettsoppgjøret har islett av den store, menneskelige tragedie: at kvinner og menn i god tro, med sterk nasjonalkjensle og overbeviste standpunkter likevel risikerer å stå til rette for sine gjerninger og bli dømt med full rettslig hjemmel, det er en av de store paradokser som menneskehetens historie viser så tallrike eksempler på. Konflikt mellom lovens bud og subjektiv overbevisning er alltid en vanskelighet for dem den aktualiseres for, og tragisk blir den til fulle når det gjelder de høyeste verdier.

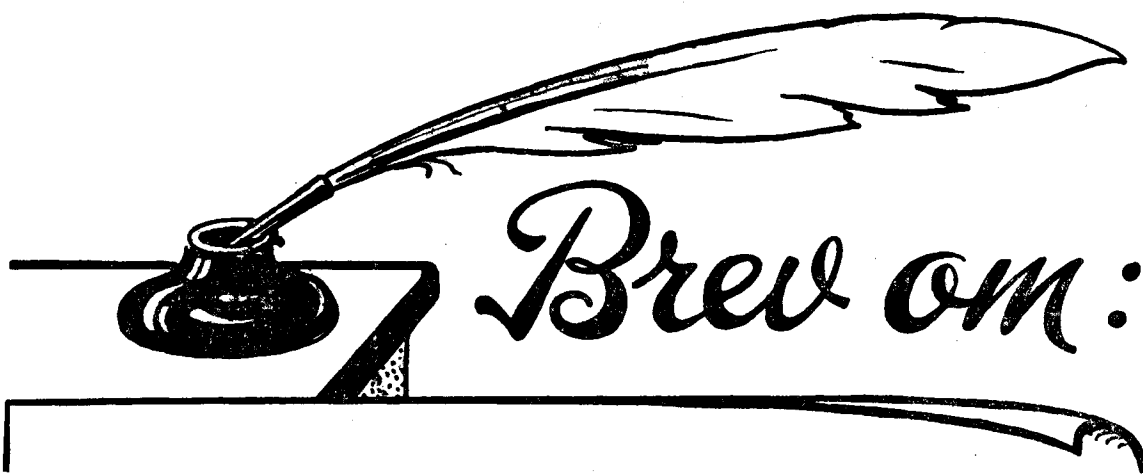
— Den konflikt som var Quislings, partiets og forfatterens lar seg ikke løse av noen juss. Det betyr ikke at de ble dømt ved justismord, men at det finnes områder, hvor de juridiske normers etiske forankring ikke strekker til.»

Ung idag

SVAR:

Vår boktjeneste har fortsatt noen eksemplarer igjen av Trygve Engens bok. Vi er enig med innsender: Den er gnistrende god.

Red.

Hvordan dømme?

Herr H.r.adv. Erik Dæhlin!
Oslo

Under programposten «Hvordan vil du dømme» falt denne uttalelse fra Deres side: «Hvis han har trodd seg ærekrenket er dette nok».

Denne moral-filosofiske sentens fra Aristoteles til dr. Samuel Johnson, som er så innlysende klar og rett, har jeg her for første gang hørt juridisk anerkjent.

Tar jeg feil når jeg derefter må tro, at De med juridisk avsky har fulgt de harde dommer der etter krigen ble avsagt over frontkjemperne? Disse unge frontkjempere var ikke i tvil om at de kjempet for sitt land, — ved å slå ned kommunismen. «Hvis de har trodd at de kjempet for sitt land er dette nok» — blir den logiske oversettelse, som De altså — reservatio mentalis — må anerkjenne. Eller hvordan i all verden ville De ha klarert et motsatt syn i skranken i denne sak?

Jeg har ikke vært frontkjemper, men jeg kan ikke si annet enn at jeg av og til skulle hatt en litenskapelig lyst til å provosere en juridisk utlegning på spørsmål, som norsk rett og presse nødig ser stilt.

Og ennå mindre besvart.

Med vennlig hilsen Frank R.
(Svar side 7)

Avhandlinger og foredrag

Herr redaktør!

Har De lest Johannes Andersen's: «Avhandlinger og foredrag»? (Universitetsforlaget 1962.) Gjør det. Her finner jeg bl. a.:

«... Etter denne oppfatning må en se befolkningens motstand mot okkupanten, f. eks. sabotasje og forberedelse til vepnet oppstand, under samme rettslige synsvinkel som spionasje, det vil si som handlinger som er folkerettslig tillatelige, men som ikke nyter godt av den folkerettslige beskyttelse.» (s. 351)

«... Da okkupasjonsmakten har rett til å gripe inn ikke bare overfor aktuelle angrep mot dens sikkerhet, men også mot forbe-

redelse av slike angrep, må en derfor anerkjenne en rett for tyskerne til å slå ned på Hjemmestyrkene ved arrestasjoner og krigsrettdommer. (s. 349)

«... Det hører til våre anklager mot okkupasjonsmakten at den krenket Haag-konvensjonens regler om okkupasjon. Vi har fått en egen lov — endatil med tilbakevirkende kraft — om straff for utenlandske krigsforbrytere. Den retter seg mot handlinger som er begått «i strid med krigsrettdommer.» (S. 349)

... Men hvordan er det på dette punkt, med Mil. Org.? (S. 347)

O. B. S., S. Trøndelag

Hilsen fra Grønland

Jeg har via min bror fået Jeres adresse og beder Dem sende mig «Folk og Land» med luftpost fremover.

Da det er upraktisk at sende penge til Norge herfra har jeg skrevet til min danske forbindelse i Danmark og bedt ham sende 200 norske kroner til box 7157 Homansbyen, Oslo 3.

Skulle De have gamle numre liggende er de også meget velkomne her. Jeg er 48 år og meget interessert i tiden omkring 2. verdenskrig, især — naturligvis — hvad der angår danske forhold.

Det var ganske uakseptabelt hvad der foregik efter krigen, men det ved De sikkert ligeså — omend ikke bedre, måske — end jeg.

I sin tid abonnere jeg på Erik Haaest's «Danske Tiden». Men den standsede jo, beklageligvis.

I øvrigt kan jeg fortælle — dersom De ikke ved det — at Erik Haaest nu bor på Costa del Sol i Spanien og der udgiver et totalt upolitisk blad «Danske Tiden» der i øvrigt bliver trykt i Danmark og som kun omhandler ganske «Uskyldige» ting som fastboende skandinaver og turister kan have glæde af...

Jeg fandt selv nogle numre af bladet under mit besøg i foråret på Costa del Sol. Det ligger gratis til afhentning på flere hoteller dernede.

Med venlig hilsen fra T.
Danmarkshavn, Grønland

Jo, vi så det

Jeg finner et eksemplar av «Norges Forsvar», nr. 11 1962.

Her uttaler daværende statsråd Trygve Bratteli bl. a.: «Idag kan vi se at allerede den første verdenskrigen ga mer dyptgående varsler enn samtiden oppfattet...»

Herr redaktør!

Hva menes med samtiden? Vi i Nasjonal Samling oppfattet det og satte alt inn på et forsterket forsvar. Men hvem hørte på det?

Ingen hørte på oss. Og via Nasjonal Samling ble en mengde av dem som både så, hørte og forsto lenge forut for andre, de ble fengslet og fratatt ære og gods. Når makthaverne ikke like godt tok livet av dem, så var det i hvert fall ikke av hensyn til ofrene.

Det har alltid vært kostbart å se lenger enn andre her i landet.

Forsvarsvenn

Hvem skal rekke hånden til hvem?

Hr. Fuglesang vil begrave «stridsøksen» og ha gjensidig forståelse og tilgivelse mellom menneskene her til lands, mellom de som tapte og de som vant. Hva de vant eller tapte, kan nu diskuteres. — Men uansett bør partene stå likt både menneskelig og sosialt hvis det skal bli noe resultat —.

Men vi har «den tredje part», hva med dem? «Svartebørshaie», «barakkebaronene», «tyskerarbeiderne», «tyskertøsene», «de stripe» og hva de nå ble tittelert med, og ikke minst, den delen som satt trygt på gjerdet og ventet for å bli med i «gjengjeldelses-slaget», uansett!

Men vi har jo fått en nidkjær person som har «snudd opp» en hel del «opplysninger» om «Nazistisk virksomhet» og laget bok derom. Her burde det være stoff nok med navnlister og det hele. Kanskje vedkommende ville dra kjensel på noen i blant nære venner o.l. — Muligheten er alltid til stede. Og så har vi dem som har gått i dekning p.g.a. at de

ikke våger stå frem og tilkjenne sine innerste synspunkter om landets styre og stell. Det er «gammel-nazister» som har «glidd inn» i samfunnet og blitt tilgitt. Av hvem og hva de er tilgitt for, kan og diskuteres.

Det er «gammelnazister», som fremdeles har sine meninger intakt men ikke våger stå frem p.g.a. represalier fra omverden. De har sin familie, slekt og venner, arbeidsplass, klubb og forretning o.s.v. å ta hensyn til. Det er jo forståelig når man ser hetskampanjene som blir satt i scene hvis noen taler eller skriver «maktapparatet» midt imot. Men noen få gjør det ennå, heldigvis! Det burde bare vært mange flere. Da ville hverken INO eller Folk og Land arbeide med vanskelig økonomi.

Innen min bekjentskapskrets, som er ganske stor, vet jeg om dem som ikke våger fortelle ektefellen at de har vært medlem i NS. Det ville i så fall ende i beste tilfelle, med en stille skillsmisse, så sant ikke naboer og slekt fikk snusen i forholdet!

Der er og dem som ikke våger abonnere på Folk og Land, kjøpe i bokhandelen for eks., boken om Hamsun eller om Maria Quisling, eller låne dem på biblioteket, men heller få en eller annen «modigere» person til å hente lektyren for seg!

Men jeg unner det norske samfunn en kraftig oppvask! Og ekspertene kan nu lure på det store fravær av stemmeberettigede ved valgurnene. Der finnes folk som er lut lei av dirigering på hva en skal tro, tenke og mene, si og skrive uten å bli hengt for det!

Hvis mennesker skal klare noe her til lands så må de enten ha vært i England eller Sverige under okkupasjonen, eller sittet på Grini! Og hvis de har mistanke til at noen bestrider deres «Norske hederlighet», så skal de nok få innflettet om sitt opphold, i samtale eller tale, uansett hvilket tema du snakker om. Men aldri hvorfor de rømte eller ble tatt. Konen til «Gulosten» ble og tatt av tyskerne, satt på Grini, skutt, og navnet står på minnetavle. Hvilken hedersbevis de fikk de som var med på bl. a. å bombe Holen skole, vet ikke jeg. I så fall blir ikke den episoden nevnt. Forresten så er det nesten synd at det ikke var «Nazistene» eller tyskerne som gjorde den ugjerningen, for da hadde i hvert fall ikke Holen skole med alle barna og lærerne gått i «glemmeboken»! Der skulle nok kommet mere blest om den historien da!

«Kast ikke stein når du sitter i glasshus», heter det. Men jeg for min del kunne tenke å legge glasstak over hele landet og dele ut gratis stein, for her dreier det seg kun om å være på den såkalte «rette» side på det «rette tidspunkt»! Så hvem som skal rekke hånden til hvem og for hva, kan faktisk gå opp i opp.

Med hilsen fra 5458 Arnavik
Bjørge Bugge

FOLK^{og} LAND

UAVHENGIG AVIS

Redaktør: Kåre Haugerud. (Treffes kun etter avtale.)

POSTADRESSE: Boks 924 Sentrum, Oslo 1 - Tlf.: (02) 19 06 71 (Tlf.svarer)

Kontortider: Enerhaugsplassen 4, Oslo:

Mandag kl. 17—20, tirsdag kl. 10—14 og onsdag kl. 18—21.

Abonnement: Pr. år kr. 80,-. I omslag kr. 100,-. Utlandet + kr. 10,-.

Giro: Post 5 16 45 04. Bank 6063.05.01248

Utgiver: A/S Historisk Forlag

Annonser forskuddsbetales med kr. 1,- + m.v.a., pr. spaltem.m.

Minstepris kr. 50,-

Trykk: Viking Boktrykkeri A.s

Vidkun Quisling

Vi vil minnes Vidkun Quisling den 24. oktober. På denne dato, for 38 år siden, tok Norge livet av sin store sønn.

Før valget 1983

Før siste valg mobiliserte LO alle sine krefter til en hard og innbitt valgkamp for Arbeiderpartiet.

Over hele landet arrangerte LO valgkampmøter, hvor bl. a. Leif Haraldseth opptrådte sammen med Røde Gro.

Kanskje virker ikke dette nytt.

Har ikke LO alltid deltatt i valgkampen?

Jo, men ikke så offisielt som i år.

Tidligere har den alltid stått bak plankegjerdet og kastet stein. Denne gang trådte imidlertid LO ut i åpen kamp for Arbeiderpartiet, etter vedtak på LO-kongressen, hvor det også ble bevilget én million kroner til Røde Gro's parti.

Dette har falt de andre sosialistiske partier tungt for brystet, og SV's Britt Førde, som deler ekteseng med AP's Einar Førde, sier rett ut at hvis LO skal engasjere seg i valgkampen, må det skje på et mer saksorientert plan. LO-sekretær Yngve Hågensen protesterer mot Britt Førdes utfall, og hevder at det er nær hundre prosent sammenfall mellom LO's kampsaker og AP's program.

For alle de ti-tusener fagorganiserte som ikke deler Arbeiderpartiets politikk er uttalelsen blitt en tankevekker. Den viser at LO, som den idag trer frem, svikter medlemmenes faglige interesser, og er blitt en ren politisk filial av Arbeiderpartiet. Store deler av medlemmenes LO-kontingent går til dette parti.

Det er dette som kalles en fri og uavhengig fagbevegelse.

Stadig flere norske arbeidere gjennomskuer nå LO-humbugen. De ser seg forrådt av den organisasjon som skulle være deres vern.

De begynner å forstå, at de blir budt stener i stedet for brød.

Etter valget 1983

FOLK OG LAND kom i forrige nummer med et råd til leserne, om å avholde seg fra å stemme på partier som etter okkupasjonen opphisset massene til forfølgelse av over 100 000 landsmenn, og som gikk inn for dødsstraff og massehenrettelser, uten senere å beklage det.

Rapporter til redaksjonen forteller om en fantastisk respons, der «jungeltelegrafene» nådde NS-medlemmer i hver avkrok av landet, og videre til deres slektninger, venner og sympatisører.

Det er neppe noen overdrivelse når vi hevder at over 100 000 stemmeberettigede lyttet til våre råd, og stemte på «stuerene» partier, som Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

I flere kommuner tok «våre» folk også initiativet til strykeaksjoner, der det lyktes å få kastet 1945-1950-årenes plageånder fra styre og stell, og få satt inn hederlige mennesker vi stoler på.

NS-folkene er blitt gamle. Men har fortsatt stemmevett.

Sammen med barn, barnebarn og deres familier utgjør de en usikker velgermasse partiene bør regne med.

Også ved de neste valg.

DEN NASJONALE KLUBB

I Folk og Land nr. 5/6 d.å. sto en artikkel med overskriften «Nasjonal Samling blir til». Da dette jo er et historisk stoff, bør det være helt korrekt. Blant annet nevnes Den Nasjonale Klubb som en forening med medlemmer og formann. Dette er misforstått.

I desember 1932 oppsøkte jeg etter avtale Quisling i Forsvarsdepartementet. Det var vårt tredje møte.

— Hvordan går det med Deres planer? spurte jeg.

— Det er for tidlig å si noe, svarte han.

— Kanskje jeg skulle forsøke å finne frem til noen konkrete oppgaver som vi kan gå inn for? Jeg kunne arrangere en foredragsserie hvor vi trekker frem og diskuterer spørsmål av interesse.

— Ja, gjerne det, svarte han og lovet å holde et foredrag mot slutten av serien.

Quisling ville varsle meg hvis planene han arbeidet med ble avklart.

HVA VAR KLUBBENS FORMÅL ?

Klubben er av ettertidens historikere gjort til et skummelt rede for fascistiske elementer. I virkeligheten var det bare en utvidelse av en liten *iverr-politisk* studiesirkel hjemme hos meg. I stedet for å lese og diskutere bøker, skulle vi nå få sjansen til å høre eksperter forelese, og diskutere med dem.

Den Nasjonale Klubb var uttrykk for et ønske om å utvide vårt kjennskap til de politiske tanker i tiden. Hensikten var å 'lukte' på det som var oppe i tiden. Kanskje kunne vi finne praktiske tiltak som ville gjøre Norge til et bedre og rettferdigere samfunn.

For å få et litt større forum, som kunne berettig oss til å be eksperter komme og snakke, kalte jeg det en klubb. Der var adgang for alle, og ikke noe medlemskap. Ved inngangen kjøpte man et kort til hele foredragsserien eller betalte inngangspenger på hvert av de ukentlige møtene. Beløpet gikk til å dekke leien for et mindre møterom i KNA-hotellet. Ingen fikk honorar. — Da foredragsserien slutet, var det ingen 'klubb' lenger. Alt i alt møtte det vel mellom tyve og førti personer ettersom. Det var folk av de forskjellige oppfatninger.

For meg rent personlig — og formodentlig for de fleste andre — var det et forsøk på å komme til *klarhet*. Derfor innbød jeg til hvert møte en eller flere talere med *motsatt* syn av foredragsholderens. Derved kunne vi — tilhørerne — danne oss et til-

nærmet objektivt bilde av problemene under det etterfølgende ordskifte.

MARXIST-PRESSEN ANGRIPER KLUBBEN

I julen 1932 satte jeg opp en liste over temaer som jeg enten ikke kjente noe til, eller kunne ha lyst til å vite mer om. Jeg skulle jo for min del prøve å finne frem til konkrete oppgaver for den byggende politikk i Norge, så man i Quislings vorde bevegelse kanskje kunne influere på stortingets etter min mening lite konstruktive politikk. Mitt foredrag skulle komme til slutt i serien, som en slags konklusjon. Det hadde tittelen: 'En nasjonal tre-års plan for Norge'. Den var inspirert av den sovjetiske fem-års plan. Noen måneder senere kom Ole Colbjørnsen og Axel Sømme med sin 'En norsk treårsplan'. I motsetning til dem, kom jeg aldri lenger enn til tittelen. Begivenhetene løp for hurtig.

Quisling og Hjort kom *ikke* i Den Nasjonale Klubb. Deres foredrag var satt til slutten av mai måned. Men da var vi jo alt i gang med Nasjonal Samling og 'klubben' eksisterte ikke lenger.

Etter å ha avtalt med foredragsholderne, sendte jeg midt i januar 1933 ut møteprogrammet. Det ble sendt som orientering til de store Oslo-avisene (også til Arbeiderbladet). Men da vi ikke var interessert i massetilstrømming, satte jeg 'konfidensielt' på stensilen.

Blant andre Bergens Arbeiderblad (26. januar) og Sørlandet tilhørerne — danne oss et til-

omtale av sirkulæret. Artikkelen er vel sendt ut fra Arbeiderpartiets pressetjeneste. Overskriften i begge avisene er likelydende: «Fascistene er i travel virksomhet». Av innholdet i sirkulæret gjengir avisene blant annet: serien skal «danne basis for et arbeide i retning av å finne positivt byggende linjer og fremtidsmål for den nasjonale politikk i Norge». Og så fortsetter pressetjenesten for egen regning: «Med den nasjonale politikk forstås etter disse herrers ordbruk *fascismen*.»

Der var tre hovedgrupper i programmet. Den første var 'Systemer'. Her skulle redaktør Einar Hoffstad snakke om Marx' Kapitalen og dens grunnfeil (men den ble altså også forsvart i debatten). Så skulle Lise Lindbæk (som senere deltok aktivt mot Franco på regjeringens side under borgerkrigen i Spania), ta opp nazismen. J. Schanche Jonassen skulle snakke om fascismen i Italia, og Quisling om Sovjet.

Den andre hovedgruppen var 'Problemer'. Her har de to arbeiderpartiavisene nevnt rasebiologi, planøkonomi og arbeidsløsheten «o.s.v.». Men de nevnte *ikke* at den som snakket hos oss om arbeidsløsheten var deres egen partifelle, tidligere statsråd i Hornsruds arbeiderregjering 1928, stortingsmann Anton Ludvik Alvestad! (Rasebiologi var et ukjent begrep for meg. Jeg ville gjerne vite litt om det).

Tredje hovedgruppe hadde tittelen 'Våre forholdsregler'. Her nevner de to avisene Samfunnsvernet, foredrag av major Hvosllef. Samfunnshjelpen ved oberst Fougner. Borgerlig samling (taler ikke fastsatt). Nasjonal politikk i dag, av advokat J. B. Hjort. Nasjonal 3-årsplan for Norge, av meg.

Avisene legger til: «Her ser man de 'forholdsregler' som fascistene i første rekke tenker på». Skal jeg være ærlig, må jeg si at det er lite fascistisk. Samfunnsvernet var i lovs form underordnet politimyndighetene, og Samfunnshjelpen var også defensiv. Jeg var ikke med i disse organisasjonene, men hadde lyst til å vite hvordan de drev.

Dette var altså Den Nasjonale Klubb.

Walter Fyrst

En hedersgave til Røde Kors-søstres graver

I FOLK OG LAND viste vi i 154, hvor Ada Eriksen hviler festet et pent lite kammer, en siste nummer (7) et bilde fra sammen med sin danske med-søster Sigrid Davidsen Lund fra Wien Zentralfriedhof hvor syv av våre norske Røde Kors-søstre Mors.

På gravstøtte 150, hvor vår Røde Kors-søster Else Johansen fra Kongsberg hviler, er det nu

festet et pent lite kammer, en innsetting av et vokslys. Slike tennes alle høytidsdager.

Vi skrev til «Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge», for-

(Forts. side 4)

En hedersgave til Røde Kors-søsters . . .

(Forts. fra side 3)

bundet som så pietetsfullt holder ditt beløp til «Folk og Land», Wien-området 12 200 krigsgraver i den aller beste stand, for å høre hva det ville koste om alle gravene våre, kunne minne lyssende om disse unges offervilje. Summen oppgis til DM 400. En overkommelig sum, som vi imidlertid tror våre lesere gjerne vil være med om å skaffe til veie.

Ønsker du å hedre dem, så send

Boks 924 Sentrum, Oslo 1. Og skriv på talongen: «Til Røde Kors-søstrenes graver».

Eget regnskap vil bli ført, og skulle det komme inn for mange penger, vil overskytende beløp bli oversendt «Hjelpeorganisasjonen for Krigsskadede frontkjempere og falnes etterlatte».

B. Ø.

Jeg husker Røde Kors-søster Ruth

Kjære B.

Jeg mottok FOLK OG LAND idag, og leste din informasjon angående våre søstre som ble drept i Wien september 1944.

Jeg minnes godt Ruth Olsen Lie. Hun var i Stettin da jeg kom dit i juli 1944. Ruth var da sykesøster på SS-lasarettet utenfor Stettin. Minnes også meldingen som kom etter angrepet mot Wien i september.

Ruth var bare kort tid i forveien forflyttet dit.

Også en sykesøster til, reiste til Wien sammen med Ruth. Minnes ikke hennes navn. Hun var høyere enn Ruth, meget pen, (mørk) og snakket litt gebrokkent tysk. Hun må være en av søstrene fra Flandern eller Holland. Jeg vet hun ble drept.

Vi har tenkt oss til Østerrike neste år. Det er jubileum i Ulrichsberg da.

Du må lese boken «Glemt Soldat» når den kommer nu i høst på Pax. Handler om våre opplevelser på finskefronten og i fangenskap.

Håper du og din familie har det bra.

Har engasjert meg i arbeidet for Hjerte- og Lungesyke og funksjonshemmede her i kommunen. Ble forespurt om å bli leder for laget her, og sa ja, da styret består av prima mennesker.

Jeg har jo alltid likt å arbeide, og nu når hjertet ikke fungerer som det skal, da passer det å aktivisere seg på en enklere måte. og føle at en likevel gjør litt nytte.

Hils alle venner
i INO og FOLK OG LAND
G. og E.

Victor Mogens . . .

(Forts. fra side 1)

tet meg 10 000 kr. Jeg hadde fått nok av den feige og ondskapsfulle innstilling hjemme. Jeg solgte hva jeg ennå kunne selge, bl.a. en liten eiendom i Vågå hvor vi holdt til i krigsårene, leide ut vårt hus og reiste fra landet en sur desemberdag 1951, så sur som landet og folket hadde vært mot meg de siste årene. Vi reiste først til Israel. Etter å ha sett nok av småligheten hjemme, hvor små menn sitter i store stillinger, ville jeg se hvordan et litet folk etter en seierrik krig mot en overveldende overmakt bar seg ad med å bygge opp en ny stat. Vi ble der nesten et år, en uhyre interessant og meget givende tid. Bortsett fra en bråte artikler i Sjøfartstidende og Nationen (de eneste

som våger å trykke noe av meg) blir det også en bok, hvis jeg får forlegger da. Siden var vi i flere land, sist Italia (Sicilia) før vi kom hit, og her trives vi riktig godt, med hyggelige, snille og hjelpsomme mennesker omkring oss, et behagelig klima, og rimelige priser — jeg skulle anta vi lever for en tredjedel av det det ville koste oss hjemme — og fri for de daglige irritasjoner som livet hjemme bød på, bortsett fra hva posten av og til kan bringe.

Men Deres brev gledet meg, skjønt det gjorde meg ondt å se hva De har måttet gjennomgå, og det skulle glede meg om De kunne fortelle meg at det år som er gått siden De skrev, har bragt litt forbedring i Deres forhold. Som De forstår «lager jeg ikke opp eksplosjonsstoff». Jeg har skrevet mitt «testamente» og har fått nok av norsk politikk. Hva der kan gjenstå å skrive måtte være mine erindringer, og får jeg gjort det vil det bli noen som kan få grunn til å skamme seg — selv om det først blir etter min død.

Ja, det er ganske interessant å se hvordan våre makthavere har klart å gjøre 180 graders omdreining og er like freidige. Disse som sjikanerte kongen hvert år når hans appanasje skulle bevilges, er blitt så kongeligssinnede at det er ikke måte på det. Disse avrustningsmenn som den 9. april ikke våget å ta konsekvensen av sin politikk (som Danmark gjorde), men var tapre på Norges vegne før de rømte fra landet, er blitt rene rustningsentusiaster. Jeg husker et forsvarsmøte som jeg, dvs. Fedrelandslaget, holdt i Oslo med K. G. og K. A. i spissen — da het det i Arbeiderbladet, at «krigsromlerne» holder møte, og det sa at det ble ledet av meg. Da jeg i Kringkastingen sa at Sovjets nye grunnlov (1936) ikke

(Forts. side 8)

Røde Kors-søster minnes krigens redsler

Etter omtalen av våre Røde Kors-søstre i siste nummer av FOLK OG LAND, har en dansk frontkjemper som abonnerer på avisen vår, tillatt oss å gjengi noe fra hans korrespondanse med en norsk frontkjemper som pleiet ham i Baltikum. Røde Kors-søsteren skriver bl. a. til ham:

«Kjære F-H

Takk for ditt brev.

Jeg har forsøkt å tenke tilbake for å huske deg. Dere var jo mange danske frivillige.

Fosforforbrenninger? Da var du kirurgisk pasient?

Om jeg ikke ser for meg hver enkelt, så har jeg meget god erindring om det hele, tror jeg. Vi opprettet først lasarettet i Reval, i en stor teknisk skole og i hoteller. Byen ble bombet om kring 12. mars 1944, og etter nattens redsler drog vi i mange retninger ut på landet. Det kan stemme at du var i Kotla Järvi, det var visst kirurgi der. Behandlet ikke søster Gerd E. og hennes senere mann, dr. L. H. deg der?

«Mitt» nye lasarett lå i en liten landsby ikke langt derfra, et

sted som het Katrina eller Kadrina, med indremedisinske — og infeksjonspasienter.

Jernkorset du nevner fikk jeg etter Revalnatten. Mange av mine med søstre ble drept da. Det var forferdelig. Siden kom det mange andre enda verre ting, men tross alt ville jeg ikke ha unnvært det. Straffen ble for meg som for alle andre Røde Kors-søstre som ville hjelpe andre: forhør, dom, fengsel, meldeplikt, tap av statsborgerlige rettigheter, m.m. Etter alt dette fikk jeg et normalt liv igjen.

Supplerte min sykepleierutdannelse betraktelig og er nå konstituert i en høyere stilling innen sykepleien.

Ditt brev til B. viser mange interessante tanker. Jeg har lest det flere ganger. Jeg deler mange av dine synspunkter. Vi er sikkert flere som tenker likt, men føler oss ferdige med å ville slåss for å skape en ideal-verden. Jeg har heller ingen trang for oppreisning. Synes nemlig ikke at jeg gjorde noe galt . . . »

Porsgrunn-rapporten en Tass-kopi

Rapporten om nynazismen i Norge, som et utvalg i Porsgrunn Faglige Samorganisasjon har gitt ut, blir «slaktet» over det ganske land. Selv for KLASSEKAMPEN er innholdet av en slik art, at bladets fremste journalist, Per Bangsund, skriver:

«Skal jeg være grov i min karakteristikk, vil jeg påstå at rapporten tegner et bilde av nynazismen i Norge som ikke ligger én millimeter tilbake for enkelte påstander fra TASS (det sovjetiske telegrambyrået). Med jevne mellomrom har TASS sendt ut meldinger om naziaktivitet i Norge, meldinger som skaper et inntrykk av at det er rett før de overtar all makt i landet.»

MANEDENS «PERNILLE»:

Jeg leser i «NÅ» (nr. 35) om «Bjarne — en ulykkelig 'pensionist', en saksofonist på 59, som ikke lenger har noe fast engasjement mer. «Grusomt å være satt utenfor så lenge man har lyst til å henge med, sier den bitre «pensionisten» Bjarne,» står det under et av fotoene som illustrerer teksten. Han har riktignok fått tilbud fra Artist- og musikerformidlingen ved Arbeidsformidlingen i Oslo om å reise rundt på gamlehjem — som høytleser, men et utropstegn etter setningen gjør det klart at reporterne synes at dette er under en saksofonists verdighet.

Ja, det er vel det. Gjennom fars omgangskrets kjenner jeg et par andre tilfeller av førtidspensjonering. Arbeidsløsheten har ført til et press, ikke minst fra de yngres side, at de eldre må vike plassen før tiden. Disse to har ikke fått

et eneste tilbud, og lider sterkt av pensjonistsjokk. Det er ikke lett å finne på noe, når hele et menneskes dag har vært fylt av jobben for å oppfylle det arbeid en har vært satt til.

Men jeg tror ikke at «NÅ» vil ta opp deres tilfeller. De har aldri vært kjent utenfor sin arbeidsplass og sin egen, lille private omgangskrets. Og det hjelper dem ingen ting at en synes synd på dem. «Nei, da, de skal nok klare seg,» sier de når man snakker med dem, men det er løgn. De er så deprimerte at det gjør vondt.

Ikke tror jeg at partienes skrik under valgkampen vi har bak oss om arbeidsplasser vil hjelpe dem heller. Alle skal jo hjelpes, men i virkeligheten er det vel vesentlig politikerne som hjelper seg selv. Og er en først blitt politiker på heltid, blir en kjendis. Og er en

kjendis, står mange veier åpne. Einar Gerhardsen ble politiker, landsfar og kjendis. Hvor meget har han, sosialisten, tjent på det i form av bøker med enorme opplag, sett på norsk basis? Trygve Bratteli ble politiker og kjendis. Ifølge «Dagbladet», som kikker i ligningsprotokollene, tjente han over én million ifjor på forfatterkap. Og nu følger hans kone, Randi Bratteli, opp suksessen med en bok om kronprinsesse Sonja.

Jeg tror ikke at de to førtidspensionister jeg omtalte ovenfor ville ha hverken muligheter for å få utgitt, eller sjanser til, dersom det utrolige skulle skje at de fikk antatt, å komme opp i opplag hvis de skrev sine opplevelser i 1940. Det kunne være interessant. Den ene deltok i kampene i Norge til siste dag, den andre ble arrestert da han meldte seg til innsats. Men

Hansen og Nilsen teller ikke, og dessuten har ikke folk penger igjen når de har fått kjøpt alle kjendisutgavene. Det er jo en del fra TV på den antatte bestseller-liste for høsten også.

Hvor har det blitt av det vanlige menneske i det sosialiserte Norge?

Jo, det har en viktig funksjon, en altopplukende funksjon. Det er som bekjent valg i Norge hvert annet år. La oss nå ta for oss Vera Olsen, født i 1965. Hun stemte for første gang ved kommune- og fylkestingvalget i 1983. Hun ble ikke fotografert mens hun avga sin stemme, så hun slapp konvolutten raskt ned i urnen. La oss si at det tok et tiendedels sekund fra hennes hånd kom inn over åpningen på denne, til hun slapp konvolutten. Blir Vera Olsen 82, har hun ytterligere 30 valg foran seg. Det vil igjen si at tredve ganger 1/10

er hun et betydelig menneske på rikspan. Det utgjør tre sekunder av hennes liv.

Vera Olsen er et vanlig menneske, og det er vi neste alle. I tre sekunder av vårt liv har vi noe, men ikke mye, vi får bestemme. Resten av tiden må vi la det gå hen over oss av dem som partiene delegerer makten til. Personlig synes jeg ikke det er så langt mellom ettparti- og flerpartistaten lenger. Politikere blir aldri arbeidsløse. Det er fylkesmannsstillinger, ambassadørstillinger (f.eks. i Reykjavik), direktørstillinger og massevis av annet snadder å falle tilbake på. Det har ikke «Bjarne» eller de to andre, jeg nevnte ovenfor, mulighet til.

Pernille

DE STORE OG VI SMÅ

« Elverumsfullmakten »

Av sivilingeniør, tidligere byråsjef i Industridepartementet, HARRY LINDSTRØM

Elverumsfullmakten skal være en fullmakt som stortinget gav til regjeringen Nygaardsvold på Elverum den 9. april 1940. Etter denne fullmakt kunne regjeringen Nygaardsvold regjere landet også i den krig som nettopp var begynt i landet.

En ensidig diskusjon om den påståtte fullmakt har vært ført i mange år, nå oftere enn ellers. I Folk og Land nr. 7 for i år, har lektor i historie ved Universitetet i Oslo, Ole Kristian Grimnes et innlegg om *Elverumsfullmakten*. Der skriver han bl.a.:

«At forslaget (forslaget til *Elverumsfullmakt*) ble fremsatt, har det aldri vært noen tvil om.»

Etterhvert som årene går, blir det mer og mer tvil om denne *Elverumsfullmakt*, og det ville være bra nå om man ihvertfall fra historikerhold ved universitetene fikk vite hva denne *Elverumsfullmakt* egentlig var.

Jeg er en av de mange som hevder og alltid har hevdet at: *Elverumsfullmakten* har aldri vært fremlagt for stortinget, hverken på *Elverum* eller andre steder. Stortinget har aldri vedtatt noen *Elverumsfullmakt*.

Dertil kommer at regjeringen *Nygaardsvold* hadde ikke noe behov for noen sådan *Elverumsfullmakt*. En regjering i Norge viker bl. a. bare for — og det gjaldt også i april 1940 — en

eller annen art av *mistillitsfor-slag*.

— — —
La oss nå se litt på fremleggelse og vedtak av *Elverumsfullmakten* på stortinget på *Elverum* den 9. april 1940.

I referater fra stortingsforhandlinger får man opplyst at presidenten i stortinget, Carl Joachim Hambro, sa dette i løpet av forhandlingene:

«Det er en given ting at når Stortinget har vedtatt disse viktige avgjørelser, er det umulig for Stortinget å føre en ambulerende tilværelse i denne overordentlige usikre tid. Det vil derfor, forekommer det meg, være naturlig at Stortinget gir Regjeringen en generalfullmakt til, inntil det tidspunkt kommer da presidentskapet i overensstemmelse med Regjeringen innkaller Stortinget til møte igjen, å vareta rikets anliggender, med Stortingets fullmakt til å skaffe de nødvendige avgjørelser og beføyelser.»

Litt senere sa han:

«*Presidenten*: Det er ikke helt avgjørende i denne tid. Det viktige er å få valgt de menn som man mener er skikket til å gjøre dette, og som har den fornødne erfaring og de fornødne forutsetninger for det.

Presidenten har altså foreslått at Stortinget bemyndiger Regje-

ringen til, inntil det tidspunkt da Regjeringen og Stortingets presidentskap etter konferanse innkaller Stortinget til neste ordinære møte, å vareta rikets interesser og treffe de avgjørelser og beføyelser på Stortingets og Regjeringens vegne, som må anses for påkrevd av hensyn til landets sikkerhet og framtid.»

Dette var *fremleggelsen* og *vedtaket* av *ELVERUMSFULLMAKTEN*.

Når 1. lektor i historie ved Universitetet i Oslo, skriver at det kan ikke være tvil om at denne *Elverumsfullmakten* ble fremlagt på *Elverum*, må det være åpenbart og tindrende klart for alle, at slik er det ikke man fremlegger et så viktig forslag på Stortinget. Det får være grenser for *overfladiskhet*, selv i stortinget.

Det var den tyske okkupant, som oppfant *Elverumsfullmakten*, og det meget karakteristiske var at stortingsrepresentantene, ledet av stortinget *presidentskap*, nærmest tok første og beste tog tilbake til *Oslo*, for der å komme til en *ordning med okkupanten* og *avsette Konge og Regjering*. Dette skulle være *fremstilt i historiebøker*, og *radioprogram* for skoleungdom og eftertid. Hva er det man er så redd for. Dette storting utsatte seg bare for en fare i denne krig. Det var å

brekke lemmer når representantene ikke kom fort nok ned og opp trapper.

Stortinget hadde i strid med Grunnloven forlenget sin funksjonstid med ett år. I begynnelsen av okkupasjonstiden uttalte *Høyesterett* seg om dette og kom til det resultat eller den oppfatning at stortinget hadde oversittet sin funksjonstid. Det er av denne *Høyesterett* blitt hevdet at *Høyesterett* ikke hadde hatt noe møte i denne anledning. Det er riktig, møtet fant sted hos en av dommerne, men til stede var alle de dommere som ikke hadde gått av med pensjon. Tilstede var også H.r.dommer Erik Solem som ble 1. dommer i saken mot Vidkun Quisling. Vidkun Quisling var tiltalt for bl. a. dette forhold.

Studerer man referatene fra forhandlingene i stortinget på *Elverum*, blir man nærmest skrekkslagen av hva slags tusse-laddflokk det var regjeringen *Nygaardsvold* måtte plages med.

Det ble av *få* fortalt hvor vanskelig tilstanden var for de myndigheter man hadde. Byer var besatt, vergeløse soldater kjempet for livet.

Da sa stortingsrepresentant Joh. Ludw. MOWINCKEL:

«Jeg er litt overrasket over dette, for jeg trodde, at hvis man kom til forhandlinger med tys-

kerne, og fikk ordnede forhold, så ville storting og regjering fortsette å eksistere, naturligvis med de restriksjoner som den overenskomsten måtte medføre. Men jeg trodde oppriktig talt, at etter denne dags flukt fra sted til sted skulle Stortinget vende tilbake til Oslo og der fortsette sin virksomhet. Det er så jeg har forstått det, så jeg er litt overrasket over dette at vi hjemsendes til våre hjemsteder. Hvis det er meningen at jeg skal reise til Bergen og hr. Peersen til Kristiansand, synes jeg det er litt annerledes enn jeg hadde tenkt meg det. Jeg er i det hele tatt ikke svært fornøyd over at vi løp over hals og hode fra Hamar i aften. Jeg kan ikke begripe det. Det gikk så fort at vi omtrent ikke fikk puste. Det ble sagt at om 5 minutter står toget på stasjonen, og over uveisomme veier fant vi fram hit. Jeg har ikke forstått sammenhengen. Var det kommet meddelelse om at vi skulle tas til fange? Den kom vel ikke fra tyskerne, den var vel sendt til de militære? Det må jo være de løseste rykter. Man må unnskylde meg, men jeg synes det er litt under Stortingets og Regjeringens verdighet. Jeg hører det var sagt at regjeringen *Nygaardsvold* hadde tatt flukten. Jeg mener det var rimelig at man arbeidet (Forts. side 7)

Den betingelsesløse kærlighed — vejen till lykke eller ulykke?

Et af kristendommens fundamentale bud er, at den sande kærlighed er betingelsesløs. Som eksempel tjener Guds uendelige og altomfattende kærlighed til menneskene — som vi alle bør efterleve.

Eller bør vi?

Det forekommer mig, at kærlighed principielt — når det ikke gælder spæde børn, sindsforvirede, syge eller meget gamle mennesker — absolut ikke bør være betingelsesløs.

I livet må vi alle — også børn naturligvis — kvalificere os til vore medmenneskers kærlighed, venskab og kammeratskab.

En af årsagerne — måske hovedårsagen — til vore samfunds dilemma ligger muligvis deri, at nutidsmennesket altid taler om sine rettigheder og meget sjældent om sine pligter. Især har vi set det gennem de sidste årtiers opdragelsesmetoder, som oprigtigt talt ikke har været nogen succes.

Det hævdes — og med stigende volumen — at man har «krav» på arbejde — som er en «menneskeret», at omverdenen i stigende grad skal opfylde ens «behov for» sættes lig med «ret til».

Men sådan er det nu engang

ikke i et fungerende samfund — og hvis man vil fastholde denne filosofi og ophøje den til gældende lov, så får man et samfund, der IKKE fungerer.

Et som vort danske!

Moral er det valgte — ikke det påtvungne — og vil man oplære mennesket til en moral, så må man gøre det begribeligt, at livet er et bytteforhold, hvor alle må yde, hvis de vil stille krav til deres omverden. Gør de det ikke, er der kun een betegnelse for dem: snyltere!

Nutiden er fyldt med meningsløse fraser, der kræver en grundig sortering og rationalisering.

En af de mere fremtrædende og i hvert fald mest aktuelle er, at «arbejde er en menneskeret». En sandhed med temmelig mange modifikationer.

Rent faktisk er der jo ingen mangel på arbejde i vort højt industrialiserede og vel organiserede samfund.

Hvad der derimod er stor mangel på er mennesker, der vil betale (og kan betale) de lønninger, som kræves for et stykke arbejde.

Tingene hænger sammen — men de er blevet adskilte og hugget i stykker af faglige organisationer, som under pression

Claus idag:

og trusler har tvunget arbejdsgiverne til at betale lønninger, der ikke er dækning for i produktionsmæssig henseende. Det har naturligvis medført, at arbejdspladser er blevet nedlagt — hvilket ikke interesserer de faglige organisationer, som blot vælger at lade staten finansiere de arbejdsløse. Det vil i virkeligheden blot sige, at man lader de mennesker som stadig er i arbejde betale — via skatterne — til underhold af de arbejdsløse.

Hvilket atter medfører øgede lønkrav på arbejdsmarkedet — og nye virksomhedslukninger. Den onde cirkel er sluttet.

Hele miseren bunder — når man går i dybden — i «den betingelsesløse kærlighed»s princip under opdragelsen.

For intet menneske der under opvæksten har været vant til at møde krav vil som voksen undre sig over dem — og det vil ydermere opleve dem som naturlige og rimelige.

Hvorved det bliver et værdifuldt medlem af samfundet — og for sine medmennesker.

Skolen og pædagogerne har i et par årtier indterpet børnene

og de unge, at de KUN skulle stille krav — at de skulle holde på deres rettigheder, og ikke med en stavelse belært om, at man skulle kvalificere sig til sine medmenneskers sympati, venskab — og kærlighed.

Og — ikke mindst — til den løn man gerne skulle bringe i hus, så man kan forsørge sig selv.

Til hudløshed har man fortalt de unge, at de skulle kræve et «meningsfuldt» arbejde — uden at belære dem, at ETHVERT stykke arbejde, hvorved man kan tjene til føden er det mest meningsfulde af alt.

At det ikke altid er det morsomste og mest underholdende — det er så en ganske anden sag.

Vil man ikke affinde sig med det job ens kvalifikationer berettiger til, så er samfundet nu engang således indrettet, at alle sunde, normale mennesker har adgang til et ubegrænset fond af viden og kunnen — og KAN kvalificere sig, hvis viljen er til stede.

Det er indlysende, at det ikke kan ske sideløbende med, at man hengiver sig til det søde livs fristelser — forbruger mere end man kan tjene. Eller ønsker alle de livets goder, som andre men-

nesker måske har brugt et halvt liv på at tilegne sig.

Hvis unge mennesker på — skal vi sige 17-18 år — låser sig fast ved at sætte bo og børn i verden, så er det klart (eller burde være det) at deres fremtidsmuligheder er yderst begrænsede.

At klargøre dette for dem hører OGSÅ med til opdragelsen af børnene og de unge.

Også det har pædagogerne imidlertid forsømt i uhyggelig grad.

Det er trist — det er mere end trist — hvis kun et jernhardt diktatur kan gennemføre en rimelig fordeling af livets goder. Og vi har endnu tilgode at se det diktatur, der kan!

En «rimelig fordeling af livets goder» vil sige, at mennesket får et materielt udbytte af livet, som står i forhold til indsats og kvalifikationer — den værdi det har for sin omverden.

De ikke-materielle livsgoder må mennesket selv skabe. Dem har samfundet hverken pligt eller ret til at stoppe ned i halsen på det, for her er valget op til den enkelte.

Det er et spørgsmål om etik — som ikke er samfundets sag — i modsætning til moralen, der i høj grad er det.

Har du sendt oss en «Vennegave» i det siste?

Vi sier denne gang hjertelig takk for 50 nye «Vennegaver» på tilsammen kr. 5 480,—.

Når dette skrives, er det bare seks «vennegaver» vi ikke har kvittert for, og vi håper derfor at det kommer mange flere med det første.

For nye lesere kan vi opplyse at «Vennegaver» er et bidrag på kr. 50,— eller mer til avisens drift.

«VENNEGAVER»
fra «Folk og Land»s venner.

Takk for følgende bidrag:

E., Håpet 100,—	T., Nesna 100,—	M., Ålesund 70,—	Aug. Fiskum, Larvik 100,—	L., Lommedalen 200,—
B., Sortland 100,—	O., Alhusstrand 100,—	S., Mundheim 120,—	O. S., Larvik 50,—	B., Hosle 100,—
G., Tangstad 100,—	J., Skatval 120,—	F., Haugesund 100,—	N., Nore 120,—	R., Ski 100,—
H., Liland i O. 70,—	N. D., Leksvik 50,—	O., Stavanger 200,—	M., Skollenborg 200,—	E., Moss 100,—
O., Narvik 100,—	E., Revsnes 50,—	B., Stavanger 100,—	K., Drammen 200,—	K., Mysen 100,—
K., Moldjord 200,—	K., Stangvik 100,—	N., Sandnes 70,—	K., Nord-Torpa 70,—	I., Eidsberg 140,—
K., Mo 200,—	L., Eidsbygd 250,—	K., Kristiansand 100,—	O., Vågå 200,—	K., Halden 100,—
		J., Kristiansand 100,—	P., Lesja 100,—	W. S., Oslo 50,—
		D., Arendal 100,—	H., Elverum 100,—	T. D. S., Oslo 50,—
		B., Skien 100,—	A., Hernes 100,—	T. A., Oslo 100,—
		K., Skien 100,—	A., Kirkenær 100,—	S., Strøby, Dmk. 200,—
		T., Ulefoss 100,—	J., Høvik 100,—	T., Grønland 100,—

Vic:

En drøm — et nødskrik

Der har alltid vært en tilbøyelighet hos menneskene i de nordiske land til å dele seg opp i grupper av engelsk- vennlige og tysk-vennlige. Da det ved et skjebnens spill ble tyskerne som okkuperte Norge istedetfor engelskmennene, oppsto naturligvis igjen spørsmålet om man skulle være engelsk- eller tysk-vennlig. Jeg var en av de heldige, som fordi jeg tok Oxford-gruppens budskap om de fire *absolutter* helt bokstavelig og alvorlig, ikke falt for fristelsen til å forherlige England på Tysklands bekostning. På den annen side er jeg helt overbevist om at hvis engelskmennene, som planlagt, var kommet først, så ville det heller ikke ha falt meg inn å forherlige Tyskland på Englands bekostning. Vi var jo gjennom Oxford-gruppens budskap blitt løftet opp på et høyere plan, som skulle gjøre oss i stand til i enhver situasjon å beskjeftige oss med vår egen synd og ikke andres og å arbeide helt oppriktig i forsoningens tjeneste. Denne innstilling til problemene ville helt naturlig medføre at vi måtte betrakte en eventuell «angriper» eller okkupasjonsmakt som en *prøve* eller oppgave.

I begynnelsen av den tyske okkupasjon, mens jeg ennå levde i illusjonen om at «Gruppen»s budskap ville holde, hadde jeg en natt en av disse merkelige drømmer som synes å være av en annen kvalitet en de vanlige drømmer vi opplever. Slike drømmer fortøner seg for en som så *virkelige* at man lever videre i dem i dagevis etterpå. De blir også stående i ens bevissthet som noe der aldri forsvinner. Drømmen jeg hadde var følgende: Jeg syntes jeg var kommet inn i en stor sal full av mennesker og at det på talerstolen sto en mann og talte. Det var et Oxford-møte hvor flere avga sine vitnesbyrd. Den ene etter den annen sto opp og hadde noe på hjertet å meddele til forsamlingen. Idet jeg snudde meg for å se bakover fikk jeg se at der i bakgrunnen av salen, istedetfor en vegg, var to kjempestore portierer av tykk, mørk fløyel, som strakte seg fra den ene tverrvegg til den annen. Disse var opphengt på en stang med ringer og var delt i midten, men sluttet tett sammen. Men plutselig ble disse portierer trukket til hver sin side, og det viste seg at bak dem var der også en stor foredragssal. I denne salen var der et NS-møte, og på talerstolen sto Quisling.

Som den naturligste ting av verden begynte menneskene i disse to salene å flytte over i hverandre og blande seg sammen slik at alle likesom ble en stor enhet. Overraskelse, glede og harmoni spredte seg og sto tydelig å lese i alles ansikter. Jeg kan huske hvilken jubel som strømmet gjennom mitt hjerte ved dette syn. Og følgende tanker kom til meg, helt klare og konsise: Hvis Nasjonal Samlings politiske program, som ifølge Quislings mening var et forsøk på å skape et samfunn bygget på lover som kunne danne et grunnlag for et *Guds rike* på jorden, også kunne utfyldes av *forvandlede* mennesker, så var vi i Norge nådd frem til en så stor fullkommenhet som det er mulig ved hjelp av skrøpelige menneskers innsats. Da hadde Nasjonal Samlings program, symbolisert ved nøkkelordene *Orden - Rettferd - Fred* sluttet forbund med kristendommens «fire absolutter».

Cirka et års tid etter at jeg hadde denne merkelige drøm, åpnet jeg en dag vår avis «Fritt Folk» og fikk øye på en kjellerartikkel, som var undertegnet av en ung mann hvis familie jeg kjente godt. Hele artikkelen var et eneste nødskrik. Denne unge mannen, som hadde studert til ingeniør i Tyskland, hadde der skrevet en lang artikkel, som bare var fylt med bebreidelser mot foreldre og søsken. Han skrev åpenlyst at hans foreldre tilhørte Oxford-bevegelsen, men at de praktiserte dens budskap slik overfor ham at han var som utstøtt av sitt eget hjem fordi han fortsatte sitt studium i Tyskland samtidig som han holdt fast ved sit NS-medlemsskap. Det var hans foreldre som i sin tid hadde fått han interessert i NS-bevegelsen. Quisling hadde ofte vært i deres hjem, og foreldre og barn hadde stått sammen om Norges høvding og støttet Nasjonal Samling mot bolsjevismen.

Jeg må si som sant er at etter-som jeg leste det han hadde skrevet, fikk jeg det ene sjokk etter det annet. Vi hadde jo hørt så mange vitnesbyrd om hvordan «Gruppen»s budskap forvandelt hjemmene, forsonet ekefeller, foreldre og barn, omskape bedriftsledere og gjorde fiendskap til vennskap for livet, osv. Og her skrev altså denne unge man-

nen og fortalte at Oxford-gruppen var blitt en *ulykke* for hans familieforhold. Den hadde splittet og sådd hat hvor der før var kjærlighet og forståelse. Artikkelen sluttet på følgende måte: «Kjære Mor, Far og søsken, kom tilbake til meg, og la meg få komme hjem som før». Og under artikkelen sto hans fulle navn.

På et eller annet vis fikk jeg tak i hans adresse i Tyskland og skyndte meg å skrive til ham: «Kjære Dem hvordan kan De angripe Deres foreldre og familie under fullt navn i en offentlig avis? De må prøve å forsone Dem med Deres kjære. De må skrive og be om tilgivelse for dette, selv om det er begått urett mot Dem. Jeg kjenner jo Deres foreldre og vet hvilke prektige mennesker de er, og jeg kan føle med begge parter, fordi jeg *både* er et gammelt medlem av Oxford-gruppen og *dessuten* står i Nasjonal Samling».

I min naivitet forsvarte jeg altså Oxford-gruppen og sa at han måtte ta feil i det han skrev. Jeg hadde dengang ennå ikke selv opplevet i virkelig store dimensjoner hvor absolutt og to-

(Forts. side 7)

En drøm og ...

(Forts. fra side 6)

talt den ville komme til å svikte i praksis de høye kristne idealer den hadde forkynt og var gått inn for. Kort tid etter fikk jeg imidlertid svar fra den unge mann, hvori han vennlig takket meg for brevet og fortalte at han hadde skrevet til sine foreldre og fått en forsoning istand. «Men», skrev han, «De er et godt og ærlig medlem av Oxford-gruppen, dog ellers svikter alle de fra Oxford-gruppene som jeg har truffet».

Så gikk der noen måneder, og igjen kom det et brev fra ham. Tyskland var i mellomtiden kommet i krig med Russland, og han fortalte at han hadde meldt seg som frivillig til Østfronten. «Jeg vet at det vil bli et forferdelig sjokk for min Far», skrev han, «for han har alltid håpet på at jeg ville ende med å gå inn i hans forretning, men for min mor, som selv er offisersdatter, vil det sikkert ikke falle så vanskelig å forstå. Kan ikke De, kjære frue, som venn av mine foreldre skrive til dem og for-

søke å forklare dem hvorfor jeg måtte gjøre dette?»

Det var imidlertid kommet til et nytt brudd mellom ham og de der hjemme ved denne hans siste beslutning. Og det var umulig for meg å søke noen kontakt med hans foreldre på det tidspunkt da jeg fikk hans siste brev, fordi ufrysningen fra gruppefolk overfor oss som ikke hadde sløyet «absoluttene» i forholdet til Nasjonal Samling og okkupasjonsmakten, forlenget var blitt et sørgelig faktum. Men så kom der etter en tid det triste budskap at den unge mannen var falt for sitt fedreland og for Europa et eller annet sted på de russiske stepper. Da syntes jeg tiden var inne for meg til å skrive til hans foreldre og fortelle dem om hele korrespondansen, som jeg hadde ført med gutten deres og som de intet kjente til. Og så avsluttet jeg brevet med å overbringe hans siste hilsen gjennom meg.

Det kom aldri noe svar på mitt brev. Selv ikke ansikt til ansikt med døden ble det annerledes. «Den absolutte kjærlighet» var blitt forvandlet til *det absolutte* hat, når det gjaldt oss den gang.

Men nå er det jo fred.

VIC

Hvordan dømme?

(Forts. fra side 2)

Herr F. R!

Den innsigelse mot å straffe Anton fisker som jeg fremsatte på subjektivt grunnlag, *tror jeg* er riktig og De har oppfattet den riktig. Imidlertid er den noe omtvistet i den juridiske teori når det gjelder det spesielle spørsmål om gjengjeldelse av ærekrenkelse med legemsfornærmelse. Jeg erindrer ikke om den ble drøftet under fagdommerens kommentar.

Hva frontkjemperne angår, kan det nok under historiens brede synsvinkel være mangt og meget å si. Den paragraf de ble dømt etter gjaldt bistand til Norges fiender i en pågående krig. Det avgjørende med hensyn til det subjektive var altså om frontkjemperne forstod at de ydet bistand til et land som Norge var i krig med.

Med hilsen E. Dæhlin

Averter i «Folk og Land»

«Elverums ...

(Forts. fra side 5)

det utenfor Oslo inntil saken var ordentlig avgjort, men denne flukten til Elverum beklager jeg i høyeste grad, og hvis man skal spredde for alle vinde nå, synes jeg det er under vår verdighet. Jeg forstår disse som skal forhandle med tyskerne for å få rede på vår stilling, men jeg trodde at den norske regjering og det norske storting fremdeles skulle eksistere, — hvis da ikke tyskerne gjør det samme som Sovjet og lar den nye regjering bli den avgjørende. Da inntreer en annen situasjon i Norge. Men inntil det er faktum, er det den nåværende Regjering og det nåværende Storting som eksisterer, og jeg forstår ikke den fremgangsmåte som her er foreslått.»

Dette sa Joh. Ludw. Mowinkel som flere ganger hadde vært stats- og utenriksminister. Stakars enfoldige politiske idiot.

Han fikk svar av selveste presidenten:

«Presidenten vil gjøre oppmerksom på at det ikke er foreslått noen annen fremgangsmåte enn den hr. Mowinkel selv mener. Men presidenten har ment at det var riktig å imøtesee den mulighet, som også hr. Mowinkel var inne på, at hvis det viser seg at den tyske regjeringens ombudsmenn ikke vil forhandle med denne regjering, skal man forholde seg på den måte som ble nevnt. Deri ligger ingen henstilling om at den enkelte skal begi seg det ene eller det annet sted hen, men det ligger deri, at hvis forholdene gjør det umulig for den lovlige regjering å fort-

sette sitt arbeid, må Stortinget gi den den særlige bemyndigelse og vente med å tre sammen inntil Stortinget kan tre sammen. Vi håper ganske sikkert alle at det vil gå slik at disse forhandlinger kommer i gang, og at Stortinget, med de innskrenkninger som måtte bli en følge av situasjonen, kan fortsette å gjøre sin gjerning. Når Stortinget flyttet fra Hamar hit opp, så var det drøftet alt fra tidlig i dag, da de første tyske fly gikk over Hamar, som er et jernbaneknutepunkt som man kunne vente at det ville bli rettet angrep mot. Der kom også fra de fremmede legasjoner som var akkreditert Regjeringen og fulgte med til Hamar, og over den trådløse opptager som ble satt i gang, en advarsel om at det ville være riktig at Stortinget hurtig forlot selve Hamar, og da det så kom melding fra generalstabens offiserer, overbragt meg gjennom et av Regjeringens medlemmer, om at en rekke busser med tyske tropper i full væpning var passert Jessheim med sikte på Hamar, Stortingets samlingssted, som det het, mente jeg det var riktig, som det har vært drøftet allerede hele dagen igjennom med de militære myndigheter på stedet, å forelegge Stortingets siste samlingsstund her hit, hvor man i hvert fall vil være tryggere enn man ville være på Hamar i dette øyeblikk. Men der er ingen motsetning mellom hr. Mowinkel og meg, og ganske sikkert ikke med noe medlem av denne forsamling, i anskuelsen av hva der vil være det naturlige, og hva vi ønsker må kunne skje.»

Legg merke til at stortingspresident Joachim Hambro bl. a. sier:

«... at hvis forholdene gjør det umulig for den lovlige regjering å fortsette sitt arbeide, må stortinget gi den den særlige bemyndigelse og vente å tre sammen inntil stortinget kan tre sammen ...»

M.a.o. Stortinget skulle gi Regjeringen den særlige bemyndigelse d.v.s. *Elverumsfullmakten* dersom forhandlingene med den tyske okkupant ikke førte frem.

Nå er det på tide at okkupasjonshistorien omskrives av nøkterne historikere, ikke hjemme-frontfunksjonærer.

Så oppstår det en eiendommelighet med det man kaller *Elverumsfullmakten*.

I den bok som sønn til Johan Nygaardsvold har skrevet om farens opplevelser i tiden 9. april 1940 til 7. juni 1940, gjengir han på side 64 en facsimile av *Elverumsfullmakten*. Kristian Nygaardsvold har fortalt meg at han ikke har levert denne kopi av *Elverumsfullmakten*.

Tidens Norsk Forlag må fortelle hvor det har fått denne fotokopi av *Elverumsfullmakten*. Den har aldri vært vist av noen.

Håpet er at de som vet noe om *okkupasjonstiden* skal falle fra, slik at *historien om okkupasjonstiden* kan skrives av *Universitetslærere* og *funksjonærer* fra Heimefronten eller seierherrene fra denne okkupasjonstid. Vanligvis skrives historiene efter en krig av seierherrene. Jeg har vanskelig for å skjønne hva disse skribenter har med krig og seier å gjøre. Neppe én av dem vet hva krig er eller har sett snurten av den.

Oslo 3, Harry Lindstrøm

Boktjenesten

Postboks 924 Sentrum, Oslo 1. Telefonbestilling: (02) 19 06 71.

NS-MEDLEMMENES SYN:

.... eks. Odd Melsom: På nasjonal urlaspost	kr. 65,-
.... » — » — NS og fagorganisasjonen	» 80,-
.... » — » — Fra kirke- og kulturkampen	» 85,-
.... » Einar Syvertsen: Også dette bør være sagt	» 75,-
.... » Alle 4 bind: Supplement til okkupasjonshistorien ..	» 240,-
.... » Justus Vericultur: Den norske kapitulasjon	» 20,-
.... » A. I. Bru: Professor på ville veier	» 50,-
.... » Trygve Engen: Jeg er ingen landssviker	» 40,-
.... » Adolf Hoel: Universitetet under okkupasjonen	» 50,-
.... » Walter Fyrst: Min stil. NS blir til, o.m.a.	» 95,-
.... » Harald Franklin Knudsen: I Was Quislings Secretary	» 55,-
.... » Per Lie: Sannheten om Telavåg-affæren 1942	» 15,-
.... » Sigurd Mytting: Politisk dømt	» 35,-
.... » Kai Normann: Diktene Laurbærkransen	» 20,-
.... » Arne Tellefsen: Når forsvaret forfaller	» 25,-

GAVEBOKEN julen 1983.

.... eks. Maria Quisling's dagbok og andre etterlatte	
» papirer	kr. 55,-

«OPPGJØRET» BEDØMMES:

.... eks. Institutet för Offentlig och International Rätt:	
Den norska rättsuppgørelsen	kr. 50,-
.... » Referat og utdrag på norsk av ovennevnte	» 5,-
.... » Lyder L. Unstad: Quisling. The Norwegian Enigma »	» 40,-
.... » Forbundet: GI oss rettsstaten tilbake	» 5,-
.... » — » — § 104. Mer lys over rettsoppgjøret	» 10,-
.... » Universitetsforlaget: Fra Idé til dom	» 55,-
.... » Admiral Herman Boehm: Norge mellem England og Tyskland	» 60,-
.... » Berner Hansen: Mannen bak søylen (Om prof Wilh. Rasmussen)	» 80,-
.... » Pastor A. E. Hedem: Quo vadis Norvegia	» 30,-
.... » O. Hedalen: Er det begått en skammelig urett mot en hel del av våre landsmenn?	» 5,-
.... » Ralph Hewins: Quisling — profet uten ære	» 50,-

SPECIALTILBUD:

.... eks. Thorkild Hansen: Proessen mot Hamsun ..	kr. 75,-
--	----------

FRONTKJEMPERNE:

.... eks. Frode Halle: Fra Finland til Kaukasus	kr. 70,-
.... » Svein Halse: I forreste linje (Den norske Legion) »	» 70,-
.... » Forfatteren Karl Holter: Frontkjemper	» 60,-
.... » Ben Esper: Tsjerkassy (Norsk ambulansekjører på østfronten 1943-44)	» 90,-
.... » Svein Blindheim: Nordmenn under Hitlers fane ..	» 70,-
.... » R. Schulze-Kossens: Militärischer Führernachwuchs der Waen-SS. Die Junkerschulen	» 175,-
.... » General A. Marini: Fra Kaukasus til Leningrad. Dansk offisers innsats i SS-div. Viking, 3 bd. stort format »	» 225,-

DANSK LITTERATUR:

.... eks. Erik Haaest: Udyr - eller hva? (Dødsdømte)	kr. 20,-
.... » Gary Allen: Ingen tør kalle det sammensvergelse (Hvem trekker i trådene?)	» 50,-

DANSK NYHET:

.... eks. John Galster: Amagers Erobring.	
Den 3. verdenskrig.	
Kunsten å bekjempe kommunister	kr. 45,-

Portofri forsendelse ved forskuddsbetaling til: **Postgiro 5 15 46 38.** Bankgiro 6063.05.01248 eller ved sjekk, i kontanter eller frimerker. (Eillers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr. som betales slik:

Navn:

Adresse:

Postnr.: Sted:

NYTT FRA INO

BIBLIOTEKET

Mange sympatisører er flinke til å sende inn materiale. I sommer og i høst har vi mottatt bøker, tidsskrifter, aviser o.l. fra venner i *Haugesund, Oslo, Vågsbygd, Stavanger og Bergen*. Alt materiale som kommer inn er velkomment, og vi håper at flere følger det gode eksempel!

ARKIVET

Som nevnt i forrige nummer av FOLK OG LAND er arkivarbeidet i god gjenge. Det går stadig fremover, selv om den store mengden dokumenter og avisutklipp gjør arkiveringen tidkrevende. Enkelte medlemmer av INO har vært flinke til å sende oss dokumenter, men vi håper at de mange vi ennå ikke har noe fra, gjør likedan.

INO-KATALOGEN

Kontoret mottar jevnlig forespørsler fra personer som ønsker informasjon om vårt arbeide. «Hva er INO», vår kombinerte brosjyre og bibliotekskatalog ble trykt i 4000 eksemplarer, og det er nu ikke mange hundre igjen. Medlemmer og andre som kjenner personer som kan ha interesse av katalogen, bes sende inn navn og adresse.

INO's «formålsparagraf», vedtektenes § 2: «*Instituttets formål er almen støtte til objektiv forskning og publisering vedrørende norsk historie omkring verdenskrigen 1940-45 og tidsrummet før og etter denne. Instituttet skal søke å få utgitt bøker og skrifter og kan støtte tiltak som vil fremme instituttets historisk-vitenskapelige formål.*» Medlemskontingent er kr. 75,- pr. år Til: INO, Boks 924 Sentrum, Oslo 1.

KLIPP

Jeg søker medlemskap i INO!

Navn:

Adresse:

Postnr.: Sted:

Boplass i Oslo

Etter at jeg ble alene, er leiligheten min blitt for stor. Faktisk føler jeg meg også litt ensom.

Vurderer derfor å leie ut et stort og pent møblert værelse til absolutt rolig, ordensmenneske.

Helst tidligere NS-medlem, gjerne frontkjemper eller Røde Kors-søster.

Min leilighet har en fin beliggenhet i vakre omgivelser, med kort vei til T-banestasjon.

Send noen ord, med opplysninger om deg selv, til vel 60 årig enke-mann. Kanskje kan vi sammen få et bra boforhold.

Bill. mrk. «OSLO»

KONTINGENTEN

Kontingenten har gått tilfredsstillende inn hittil i år. Fortsatt er der noen få efternølere. Antallet ikkebetalende er imidlertid langt mindre enn det har vært på samme tid i tidligere år. Mange har gitt bidrag, men det er kommet inn betydelig mindre bidrag enn tidligere. Erfaringsmessig kommer det inn endel bidrag mot årets slutt, og det kan bli redningen også i år.

MEDLEMSTALLET

Medlemstallet holder seg nøyndel konstant. Noen nye medlemmer er kommet til, men det har også vært et visst frafall. I 1982 hadde INO en pen netto-tilgang på medlemmer etter kampanjen gjennom FOLK OG LAND. Det er mulig at en slik kampanje vil bli forsøkt igjen, men alle medlemmer oppfordres til å overbevise venner om at INO's formål best fremmes gjennom medlemskap.

BOKTJENESTEN

INO's arbeide fremmes også gjennom spredning av vår litteratur. Bruk Boktjenesten's liste i FOLK OG LAND til å kjøpe bøker som kan gis til venner og slektninger. (Julegaver?)

En appell — og et svar

Rolf Jørgen Fuglesang er all ære verd for sin appell om forsoning, først i «Folk og Land», seinere i NRK's «Ukeslutt». En slik appell kunne ikke godt møtes bare med den vanlige fortie-sestaktikk, den krevde et svar. Og svaret kom, ifølge «Folk og Land» nr. 7, fra sjølv Høyres pressebyrå! En rapp over munnen til den formastelige, som har tillatt seg å nevne gjensidig anerkjennelse og respekt! Vilåret for forsoning kan ikke være noe annet enn at taperne må erkjenne «det rettsstridige og helt uakseptable» i Quisling's og NS' handlinger. «Tiden er aldri inne til å godta onde og voldelige midler i den politiske kamp, og nasjonalsosialismen sto i 30- og 40-årene for en ondskap som ikke lar seg beskrive».

Vel, men hvem er det nå som seirer i en krig. Jo, det vil *alltid* være den part som greier å utføre de verste forbrytelser, den som tar de mest raffinerte volds-midler i bruk. Det er bare det, at seierherrens forbrytelser sjelden eller aldri blir etterforsket og dømt, tvert i mot, de blir oppskrytt og berømmet. Krig er organisert forbrytelse, og kan bare moralsk forsvares når et folk slåss for sitt liv i en ren forsvars-krig.

Men var det da ikke det Norge gjorde i åra 1940—45? Disse

som kaller seg sjøl «gode nordmenn», mente nok det, den gangen. Og en del av dem mener det vel den dag i dag. Det får vi respektere. Vi får også innrømme at det ble begått feil, til dels store og skjebnesvangre feil, fra vår side. Personlig går jeg så langt som til å innrømme at Quisling's forsøk på å danne regjering den 9. april, foruten å være et taktisk feilgrep, også etter en rent juridisk vurdering var landssvik.

Men allerede Johan Scharffenberg satte spørsmålsteget ved Quisling's *subjektive skyld*. Og de opplysninger som seinere er kommet fram, bl. a. «Englands-dokumentene», avslører jo et helt igjennom sjofelt spill fra vest-maktenes side, et spill som vår egen «lovlige» regjering neppe kan fritas for delaktighet i. Og Quisling var en av de få, for ikke å si den eneste, som på det tidspunkt fullstendig gjennomskuet dette spill og de følger det måtte få for Norden og for Europa. Hans forsøk på å gripe inn i begivenhetenes gang var derfor *moralsk sett* fullt forsvarlig. Bare sørgelig at det mislyktes i den grad at det ennå, 43 år etter, fremdeles blir brukt som unnskyldning og forsvar for dem som førte landet ut i elendighe-ten.

Burde så ikke tida være inne

til rolig ettertanke? Burde man ikke spørre seg sjøl om ett og annet kunne vært gjort annerledes? Om vi f.eks. hadde mobilisert i februar 1940? Om vi hadde gjort det klart for Churchill & Co at ethvert forsøk på landgang, i Narvik eller andre steder, ville bli møtt med det vi kunne oppdrive av maktmidler? I så fall ville «Weserübung» neppe blitt satt i verk. Eller om regjeringa, slik den nå en gang kjørte, hadde tatt den fulle konsekvens av sin mangel på handling, altså bøyd seg for tyskeres folkerettslig velbegrunnede krav?

Hverken i først- eller sistnevnte tilfelle ville det blitt bruk for Quisling. Med Nygaardsvold på toppen i Norge, i likhet med hans danske kollega Stauning, ville vi ventelig fått en roligere utvikling, fordi London da ikke ville hatt noen Quisling som skyteskive. Og — handa på hjertet! — Ville ikke både vårt land og Norden som helhet, moralsk, politisk og militært stått sterkere enn vi gjør i dag? Om vi hadde fulgt Quisling's linje mens det ennå var tid? Skulle ikke nu tiden være inne til å ta ham alvorlig?

8700 Nesna 21. sept. 1983

Trygve Engen

PER LIE d.e. er gått bort — mannen som vant over løgnen

Nå er han også gått bort. Per Lie d.e. fra Fjell i Hordaland. En av de gamle kjemperne fra 1933, som gjennom hele sitt liv stredd mot løgnen og uretten.

Under okkupasjonen rammet den i spesiell grad ham selv, da en av de store gutta i motstandsbevegelsen, dr. Konrad Birkhaug, fikk satt ut ryktet om ham, at han var den hovedansvarlige for Telavåg-affæren.

Like etter okkupasjonen kom så dr. Birkhaugs bok, «Telavåg», ut i stort opplag. Der var Per Lie d.e. hovedpersonen, hvilket resulterte i at han nærmest ble erklært fredløs, — også av presteskabet. En prest, senere biskop, skrev således i sin anmeldelse av dr. Birkhaugs bok, at den var et «nøtkternt dokument».

Til tross for at Per Lie d.e. kunne påvise at dr. Birkhaug fór med løgn, lykkes det ham ikke å få reist sak mot forfatteren, hjelpeløs som han sto overfor norsk rettsvesen.

Dr. Birkhaug selv hadde nok regnet med det, da han skrev boken, og trodde at Per Lie ville få en dom som for alltid ville frata ham enhver mulighet til å gjendrive hva Birkhaug enn måtte finne på å skrive.

Men selv norsk «rettsvesen» etter okkupasjonen turde ikke

tiltale Per Lie for noe som hadde forbindelse med Telavåg-affæren, — og dr. Birkhaug og andre «historikere» kan derfor offentlig stemples som løgnere i sine beretninger om ham.

Per Lie skrev i 1972 det virkelige sannhetsdokument om tragedien i Telavåg, «*Sannheten om Telavåg-affæren 1942*». (Noen få eksemplarer er igjen i Boktjenesten, kr. 15,-.)

Mange, mange angrer idag sin opptreden mot Per Lie under og etter okkupasjonen. Leser de dette skal de vite at Per Lie d.e. tilgav dem *lenge* før sin død. Slik var han nemlig, — mannen som bare ville det *gode*, og gjorde det *gode*, hvor han enn ferdes.

Vi er stolte over at vi hadde slike menn som Per Lie i våre rekker.

Fred over hans minne. DD.

Forsoning

En lederartikkel i AGDER-POSTEN, masseprodusert av Høyres pressebyrå, beveget A. S. H. til å sende avisen dette innlegg. Det fikk ikke plass.

Et meget viktig våben under en krig, er løgner.

Om vi nu 40—50 år etter ville prøve å finne frem til Sandheten ville forsoningen ligge ganske nær.

Det var naturligvis dumt av Quisling å opptre 9. april.

Han skulle overlatt regjeringen Nygaardsvold til selv å rake kastanjene ut av ilden.

Nu ofret han sitt gode navn og rykte, for å hindre at vi ble tysk militærdiktatur. —

Vi fikk beholde vår egen sivile administrasjon.

Han kjempet hele tiden imot tyskernes innblandinger og overgrep.

Hvor ulykkelig han var over ikke å klare mere, er det vel ingen som vet. —

A. S. H., Arendal

Victor Mogens . . .

(Forts. fra side 4)

tydet på at landet var et demokrati, men et ett-parti-diktatur, skrev Håkon Lie med fire-spaltet overskrift i Arbeiderbladet (gjentatt av samme presse over hele landet): «De lyver herr Mogens». Hva sier H. L. og Arbbl.

om Sovjet idag? Og da regjeringen kom til London, hadde den ingen bedre til krigsminister enn militærnektoren Torp, en verdig efterfølger til ridderen av det brukne gevær, Monsen. Men jeg lar meg ikke lenger opprøre over slikt, her jeg sitter i mitt mer eller mindre frivillige eksil.

Deres Victor Mogens